

Als expertisecentrum voor Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen in aanleverketens (www.rbc-lab.org) gaan wij graag in op de uitnodiging tot consultatie voor het wetsvoorstel Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen. Wij bieden hierbij de volgende zaken ter overweging.

1. Uitbreiden reikwijdte wet

Een wet als deze moet eigenlijk voor meer bedrijven gelden die actief zijn op de Nederlandse markt dan in het huidige voorstel, willen we verbetering verwachten. Op diverse plekken in de teksten veronderstelt de wet dat bedrijven hun zakelijke relaties met leveranciers kunnen gebruiken om risico's te adresseren. Dit is in lijn met wetenschappelijke literatuur die stelt dat inkopende bedrijven daarbij gebruik kunnen maken van economische druk, en/of de vertrouwensband met het management van leveranciers.ⁱ Daarvoor is het echter wel nodig dat *voldoende inkopende bedrijven die actief zijn in een keten meedoen*.ⁱⁱ Anders blijft het de vraag of deze economische druk, of de verspreiding van de positieve effecten van deze samenwerking door de keten heen, effectief en bestendig is. Onze voorlopige inschatting is dat met de huidige reikwijdte de mogelijkheid voor druk en samenwerking in een aantal kernindustrieën beperkt zal zijn.ⁱⁱⁱ

2. *Due diligence* draait vooral ook om wat inkopende bedrijven zelf doen—niet enkel om wat men kan detecteren bij leveranciers

Het zou goed zijn als de wet consistent benadrukt dat bedrijven voor *due diligence* naar zichzelf dienen te kijken, voordat men zich richt op analyse van de situatie bij leveranciers. Risico's bij leveranciers kunnen goed te maken hebben met strategie, beslissingen en praktijken van (Nederlandse) inkopers. Wetenschappelijke literatuur geeft hiervoor vele voorbeelden^{iv}:

- Verkeerd beprijzen van orders kan leiden tot lagere lonen en andere verslechtering arbeidsomstandigheden bij leveranciers
- Slechte timing van orders kan leiden tot te lange werktijden bij leveranciers
- Structureel te groot volume van orders leidt tot overproductie, hogere emissies en vervuiling, en afval
- Verkeerde keuzes in design producten leidt tot afval, gezondheidsproblemen en schaarste-problemen

Stap 1 van de OESO-visie op *due diligence* (RBC integreren in de *core business models* van inkopers) verdient kortom nadruk in deze wet—bijvoorbeeld door *aanpassingen in de beschrijving in de tekst van wat de "activiteitenketen" precies behelst*.

3. Moedig samenwerking aan tussen bedrijven, NGOs en vakbonden bij adresseren van *due diligence*

Inkopende bedrijven kunnen niet individueel hele ketens veranderen. De angst van veel academische auteurs is dat een wet als deze aanmoedigt dat bedrijven uit compliance-overwegingen zich terugtrekken in hun eigen schulp, in plaats van uitwisselen met anderen over hoe hun keten duurzamer en eerlijker te maken.^v Zorg dus dat de *wetstekst bedrijven aanzet om gebruik te (blijven) maken van (bestaande) samenwerkingen* tussen inkopende bedrijven om druk op leveranciers te vergroten, en/of vertrouwensbanden met leveranciers te versterken zodat door de keten en industrie-breed verbetering optreedt.

4. Voorkom focus op audits van gedragscodes en contractuele afspraken

Dankzij vele studies kennen we de beperkingen van audits van gedragscodes en contractuele afspraken in het adresseren van risico's bij leveranciers.^{vi} Het is daarom goed bij de formulering van deze wet te waken voor te veel focus op audits en meer aandacht te geven aan andere zaken. Dit kan door op elke mogelijke manier *uit te sluiten dat de wet een hiërarchie suggereert in passende maatregelen* waarbij audits, codes en contracten bovenaan staan. Zie punt 1 t/m 4 hierboven voor andere typen maatregelen die aandacht verdienen: samenwerking, uitwisseling met leveranciers, en grondige zelfanalyse van strategie, beslissingen en praktijken van het inkopende bedrijf. En denk daarnaast ook aan een systematische risicoanalyse op regionaal of landelijk niveau voor de kans op repressie, uitbuiting en milieurisico's bij leveranciers^{vii}; en meer systematisch gebruik en publieke rapportage van interne bedrijfsgegevens die direct verband houden met mogelijke risico's bij leveranciers.^{viii}

5. Koppel de wet aan de relevante ILO- en mensenrechtenverdragen

Het wetsvoorstel gebruikt een limitatieve lijst van mensenrechten. Beter zou zijn deze *lijst in lijn te brengen met alle mensenrechtenverdragen en ILO-verdragen waaraan Nederland gehouden is*.^{ix} Dit is goed in het kader van beleidscoherentie. Het is daarom ook aanbevelingswaardig om de opname van "leefbaar loon" te adresseren door het benoemen van de relevante ILO-standaard.

Noten

ⁱ Cao, Y., Lawson, B., & Pil, F. K. (2024). Social sustainability and human rights in global supply chains. *International Journal of Operations & Production Management*, 44(1), 370-390.

ⁱⁱ Locke, R. M. (2013). *The promise and limits of private power: Promoting labor standards in a global economy*. Cambridge University Press.

ⁱⁱⁱ Franssen, L., Curley, M., & Lally, A. (2024). Advancing sustainability through supply chain legislation? A policy trilemma. *Environmental Science: Advances*, 3(9), 1317-1328.

^{iv} Amengual, M., Distelhorst, G., & Tobin, D. (2020). Global Purchasing As Labor Regulation: The Missing Middle. *Industrial & Labor Relations Review*, 73(4), 817-840. <https://doi.org/10.1177/0019793919894240>; Anner, M., Bair, J., & Blasi, J. (2013). Toward joint liability supply chains: Addressing the root causes of labor violations in international subcontracting networks. *Comparative Labor Law and Policy Journal*, 35, 1-44; Anner, M. (2019). Squeezing workers' rights in global supply chains: purchasing practices in the Bangladesh garment export sector in comparative perspective. *Review of International Political Economy*, 27(2), 320-347; LeBaron, G., & Lister, J. (2021). The hidden costs of global supply chain solutions. *Review of International Political Economy*, 29(3), 669-695. <https://doi.org/10.1080/09692290.2019.1625426>; LeBaron, G. (2021). The Role of Supply Chains in the Global Business of Forced Labour. *The Journal of Supply Chain Management*, 57(2), 29-42. <https://doi.org/10.1111/jscm.12258>; Reinecke, J., Donaghey, J., Bocken, N., & Lauriano, L. (2019). Business models and labour standards: making the connection. *Ethical Trading Initiative*.

^v Smit, L., Holly, G., McCorquodale, R., & Neely, S. (2021). Human rights due diligence in global supply chains: evidence of corporate practices to inform a legal standard. *International Journal of Human Rights*, 25(6), 945-973. <https://doi.org/10.1080/13642987.2020.1799196>; cf. Lee, S. H., Mellahi, K., Mol, M. J., & Pereira, V. (2020). No-Size-Fits-All: Collaborative Governance as an Alternative for Addressing Labour Issues in Global Supply Chains. *Journal of Business Ethics*, 162(2), 291-305. <https://doi.org/10.1007/s10551-019-04198-5>

^{vi} Ford, J., & Nolan, J. (2020). Regulating transparency on human rights and modern slavery in corporate supply chains: the discrepancy between human rights due diligence and the social audit. *Australian Journal of Human Rights*, 26(1), 27-45.

<https://doi.org/10.1080/1323238X.2020.1761633>; LeBaron, G., & Lister, J. (2015). Benchmarking global supply chains: the power of the 'ethical audit' regime. *Review of International Studies*, 41(5), 905-924; LeBaron, G., Lister, J., & Dauvergne, P. (2017). Governing Global Supply Chain Sustainability through the Ethical Audit Regime. *Globalizations*, 14(6), 958-975. <https://doi.org/10.1080/14747731.2017.1304008>; Nolan, J., & Frishling, N. (2020). Human rights due diligence and the (over) reliance on social auditing in supply chains. In S. Deva & D. Birchall (Eds.), *Research Handbook on Human Rights and Business* (p. 576). Edward Elgar Publishing. <https://www.elgaronline.com/view/edcoll/9781786436399/9781786436399.00012.xml>; Schilling-Vacaflor, A., Lenschow, A., Challies, E., Cotta, B., & Newig, J. (2021). Contextualizing certification and auditing: Soy certification and access of local communities to land and water in Brazil. *World Development*, 140, 105281. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2020.105281>; Outhwaite, O., & Martin-Ortega, O. (2019). Worker-driven monitoring – Redefining supply chain monitoring to improve labour rights in global supply chains. *Compet Change*, 23(4), 378-396; Terwindt, C., & Armstrong, A. (2019). Oversight and accountability in the social auditing industry: The role of social compliance initiatives. *International Labour Review*, 158(2), 245-272.

^{vii} Gökhan Koçer, R., & Franssen, L. (2009). Codes of conduct and the promise of a change of climate in worker organization. *European Journal of Industrial Relations*, 15(3), 237-256; cf. Bartley, T. (2018). *Rules without rights: Land, labor, and private authority in the global economy*. Oxford University Press.

^{viii} Kuruvilla, S., & Judd, J. Measuring Supply Chain Due Diligence: Labor Outcomes Metrics. <https://www.ilr.cornell.edu/sites/default/files-d8/2024-05/GLI%20Labor%20Outcomes%20Metrics%20Policy%20Brief%20May%202024.pdf>.

^{ix} Kahn-Nisser, S. (2014). External governance, convention ratification and monitoring: The EU, the ILO and labour standards in EU accession countries. *European Journal of Industrial Relations*, 20(4), 383-398. <https://doi.org/10.1177/0959680113520097>; cf. Baccini, L., & Koenig-Archibugi, M. (2014). Why do states commit to international labor standards? Interdependent ratification of core ILO conventions, 1948-2009. *World Politics*, 66(3), 446-490.